

**6D 020500 «Филология» мамандығы бойынша философия
докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған
Актанова Шолпан Советовнаның «М. Әуезов пен Э. Хемингуэй
шығармаларындағы танымдық, көркемдік үндестік» тақырыбындағы
диссертациясына ғылыми кеңесшісінің**

ПІКІРІ

Диссертация жұмысының тақырыбы «М.Әуезов пен Э. Хемингуэй шығармаларындағы танымдық, көркемдік үндестік» тақырыбы қазіргі әлемдік және отандық әдебиеттануда өзекті саналады. Себебі, қос жазушының шығармаларындағы тоғыспалы бағытта зерттейтін ортақ концепт категориялары бүгінгі күнде елеулі тақырыптардың бірі деп саналады. Қазақ халқының дарынды жазушысы Мұхтар Әуезов пен нобель сыйлығының иегері Эрнест Хемингуэй туындыларындағы адам табиғатының ерекшелігі, бойындағы ұлттық сипаты жалпы адамзатқа тән белгілерді айқындайды деуге болады.

Диссертант, америкалық жазушы Эрнест Хемингуэй мен Мұхтар Әуезов шығармаларын салыстыра отырып зерттеу және екі жазушының шығармашылығындағы үндестік пен өздеріне ғана тән ерекшеліктерін саралау арқылы қазақ халқының дүниетанымын жалпыадамзаттық рухани құндылықтармен салыстыру мүмкіндігін ала отыра оның ғылыми және практикалық маңызын жоғары екенін көрсете білген.

Диссертациялық жұмыста екі қоғамдық ортада өмір сүріп, екі түрлі әлемдегі адамдар бейнесін әлемдік деңгейде көтерген классик жазушылардың шығармаларын қатар алып талданғандықтан зерттеу барысында салыстырмалы әдебиеттанулық талдау принциптеріне де сүйенгені де баса назар аудартады. Диссертациялық жұмысында М. Әуезовтың «Абай жолы», «Көксерек», «Қараш-Қараш», «Оқыған азамат», «Қорғансыздың күні», «Жетім», «Қилы заман», «Кінәмшіл бойжеткен», «Қаралы сұлу», «Үйлену», «Ескілік көлеңкесінде», «Сөніп жану» «Қыр суреттері», «Кім кінәлі» және Э. Хемингуэйдің «Шал мен теңіз», «Қош бол, майдан!», «Килиманджаро - қарлы тау», «Қызығы мол сол жылдар», «Жаңбырдағы мысық», «Сыйлыққа канарейка», «Күту күні», «Жеңімпаз ештеңе алмайды (Победитель не получает ничего), Дауылдан кейін (После бури) Убийцы, The Killers (Қаскөйлер), Макомбердің қысқа да бақытты ғұмыры (The Short Happy Life of Francis Macomber), Up in Michigan (В Мичигане), Indian Camp (В индийском поселке), Белые слоны (Hills Like White Elephants) атты шығармалары негізінде қарастырылған.

Диссертациядағы ғылыми-теориялық ұғымдардың барлығы алдымен екі жазушының жалпыадамзаттық құндылықтарды көркем әдебиетте беруіне назар сала отырып зерделеу, талдау ұқсастықтары мен айырмашылықтарын табу, ұлттық белгілері мен әр халықтың дүниетанымына негізделген концепт категорияларды саралау ғылыми жұмысының зерттелуінің өзектілігін айқындайды.

Зерттеу жұмысының нысаны ретінде М.Әуезовтің прозалық мұрасы мен Э.Хемингуэйдің шығармаларындағы адам мен табиғат концептілері рухани экология мәселесімен ұштасып, сараланып берілген.

Ғылыми зерттеудің негізгі мақсаты ретінде қазақ классик жазушысы М. Әуезов пен америкалық жазушы Э. Хемингуэй шығармашылығындағы адам мен табиғат концептілерінің рухани, танымдық, көркемдік үндесу негізінде анықталған, адам жанының рухани экологиясы мәселесінің концептілік тұжырымдауы нақта аталып өткен.

Зерттеу жұмысының ғылыми жаңалығы Мұхтар Әуезов пен Э. Хемингуэй шығармашылықтарындағы қаламгер психологиясының тарихи шындықты көркем шындыққа айналдыруда ішкі драматизмнің әсерін айқындап, образ сомдаудағы, сюжет құрудағы, жанрлық, стильдік, көркемдік-эстетикалық ерекшелігін анықтаған.

Докторант, диссертациялық жұмыстың мақсаты мен міндетіне қойылған өзекті мәселелерді шешуде Мұхтар Әуезов пен Э. Хемингуэй шығармаларындағы табиғат пен адам концептілерінің макро және микро категорияларының ерекшеліктері қос қаламгер шығармашылықтары негізінде айқындаған. Классикалық әдебиеттің қос талантының қаламынан туған көркем туындыларды сұрыптай отырып, табиғат пен адам концептілері категорияларының ұлттық белгілері анықтаған.

Диссертациялық жұмыста екі қоғамдық ортада өмір сүріп, екі түрлі әлемдегі адамдар бейнесін әлемдік деңгейде көтерген классик жазушылардың шығармалары қатар алып талданғандықтан зерттеу барысында салыстырмалы әдебиеттанулық талдау принциптеріне де сүйеніп, саралап талданған.

Зерттеу әдістері мен тәсілдері жұмыстың алдына қойылған мақсат пен міндеттеріне сәйкес анықталған. Диссертациялық еңбекте жүйелік-хронологиялық, әдеби-ғылыми аналитикалық талданған, ғылыми тұжырымдарды саралаланған және қорытындыларды негіздеудің әдіс-тәсілдері кең көлемде қолданылған.

Диссертация жұмысының құрылымы өзара тұтастықта жазылған. Тарау, бөліктері зерттеу жұмысының өзектілігін, мақсатын ашуға бағытталған. Қос жазушының шығармалары негізінде адам концептісі, табиғат концептісі, жалпыадамзаттық құндылықтар, кейіпкер бейнесін сомдаудағы психологизм, көркемдік таным үйлесімділіктері филологиялық әдіс-тәсілдер арқылы сан қырынан талданған. Жұмыстың теориялық және практикалық негізі бір-бірімен ұштаса, өзара сабақтастықта жазылған.

Докторант Ш.С. Актанова диссертациялық жұмысында академиялық адалдық қағидасын бұзбаған. Жұмыста көрсетілген 124 әдебиет. Диссертацияның теориялық және әдіснамалық негізінде америкалық, ресейдік және отандық зерттеушілердің еңбектерін пайдаланған. Ғылыми жұмыста академиялық адалдық принципіне қайшы келетін ешқандай бөгде мәтін, идеялық бұрмалаушылық орын алмаған. Докторант ғылыми ізденушіге қойылатын талаптарды толық орындаған.

Ізденуші Ш.С.Актанова «М.Әуезов пен Э. Хемингуэй шығармаларындағы танымдық, көркемдік үндестік» атты ғылыми жұмысында көрсетілген ғылыми тұжырымдары мен ой-пікірлерінің өзектілігі, мақсат-міндеті, жаңашылдығы айқын. Диссертациядағы ғылыми болжамдары қисынды. Зерттеу жұмысы отандық әдебиеттанудың дамуына, салыстырмалы әдебиеттану мен әдебиет теориясы, әдебиеттегі концептілік категориялар зерттеулер аясын кеңейтуге үлес қосады деп есептейміз. Жоғарыда айтылған артықшылығын ескере отырып, Актанова Шолпан Советовнаның «М.Әуезов пен Э. Хемингуэй шығармаларындағы танымдық, көркемдік үндестік» атты диссертациялық жұмысын 6D 020500 «Филология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға дайындалған докторлық жұмысы қорғауға жіберуге лайық деп санаймыз.

Ғылыми кеңесші:
«Alikhan Bokeikhan University» ББМ
филология кафедрасының меңгерушісі,
филология ғылымдарының
кандидаты

Тулбаева Қ.Т.

Қолын растаймын / Удостоверяю подпись
Қ.Т. Тулбаева
КАДР БӨЛІМІ
• 15 • 11 2023 ж.ғ.

инспектор Әлімжан Дүйсендіқызы Н.М.

